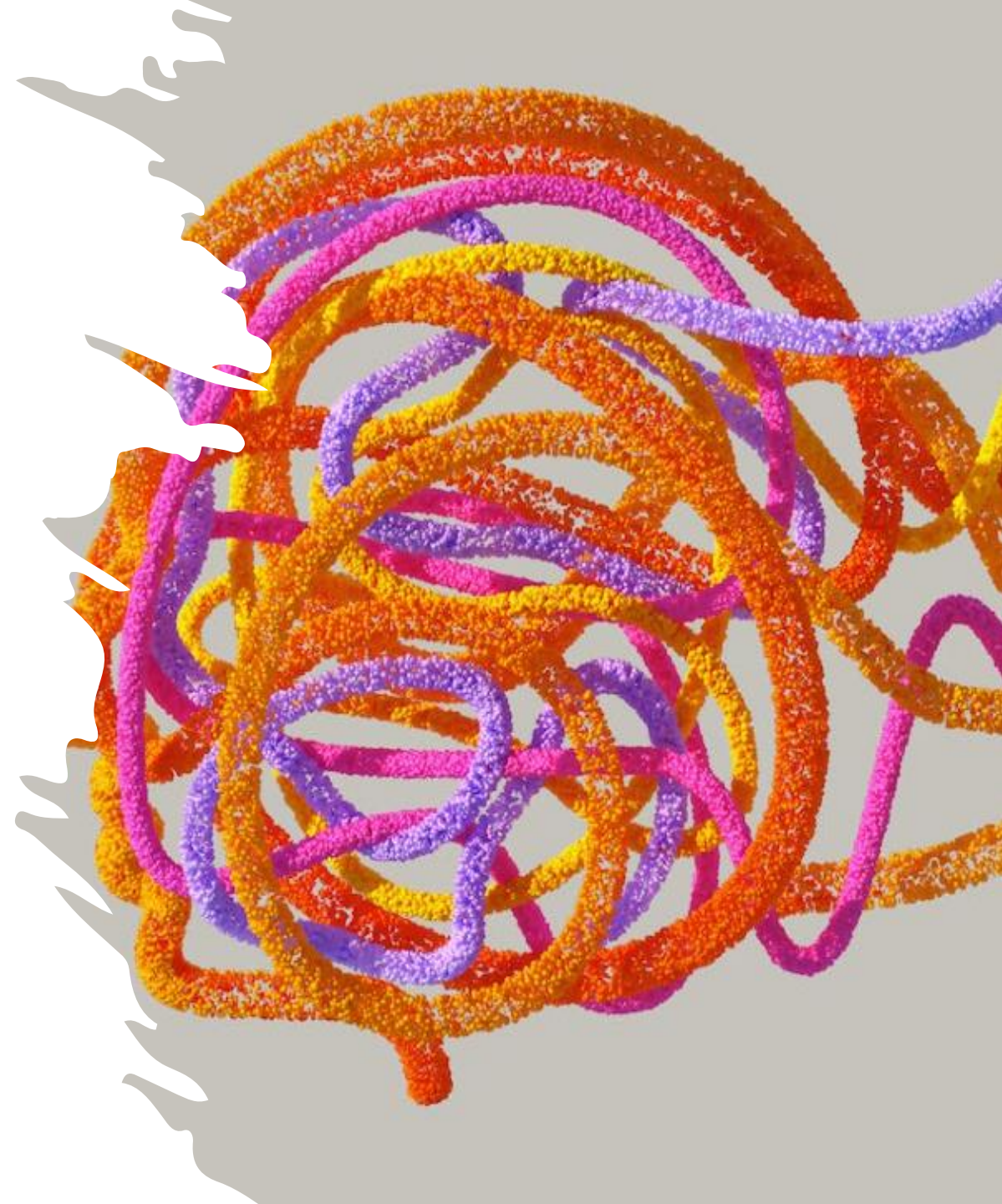

Mokytis padedanti vertinimo kultūra: vienos mokyklos kritinis etnografinis tyrimas

dr. Irena Raudienė

Mokslinė vadovė prof. dr. Natalija Mažeikienė

Problema

- Pasiekimų vertinimas kelia sunkumų pedagogų bendruomenei, nes kompetencijos samprata apima ne tik lengvai pamatuojamus mokymosi įrodymus, bet ir į kiekybinius matus netelpančias pastangas, gebėjimus, patirtis ir nuostatas.
- Pasiekimų patikrinimai teikia pirmenybę greitam ir mažiausių kaštų reikalaujančiam standartizuotam pasiekimų matavimui, generuojančiam kiekybinius rezultatus, kurie gali būti lyginami ir reitinguojami.
- Mokyklos veiklos kokybę priimta sieti su aukštesne pozicija reitinge, todėl ugdymo praktika mokyklose labai dažnai orientuojama į veiklas, garantuojančias gerus patikrinimų rezultatus.

Problema

- Kompetencijų ugdymas ir pasiekimų vertinimas, teikiantis prioritetą skaičiais reikiamiems ugdymo rezultatams, yra viena ryškiausių prieštarų švietime ir tuo pačiu pagrindinis įtampų šaltinis.
- Ugdymo tikslų tapatinimas su aukšta pozicija reitinge prieštarauja pedagoginiams principams, sąlygoja vidinį konfliktą, nepasitenkinimą savo darbu, nepasitikėjimą švietimo sistema.
- Priklausomai nuo patiriamo aplinkos spaudimo, mokytojų kompetencijos, vadovų lyderystės ir palaikymo, mokyklose formuojasi skirtingi kultūros tipai: testavimo kultūra ir mokytis padedanti vertinimo kultūra.

Mokslinės literatūros apžvalga

Vertinimas kaip pedagoginė praktika

Vertinimo vaidmuo biheavioristinės, kognityvinės ir sociokultūrinės mokymosi teorijų kontekste
(Piaget, Vygotsky, Rogoff, Wiliam, Black, Shepard, McMilan, Stobart, James)

Mokyklos vertinimo kultūra kaip kritinės ir teisingumo teorijų objektas

Kaip vertinimo praktikos skatina socialinę reprodukciją
(Au, Apple, Kincheloe, McLaren, Giroux, Bourdieu, Biesta, Ball, Rawls)

Mokyti padedančios vertinimo kultūros charakterizavimas

Kultūros antropologijos ir organizacijų kultūros teorijų kontekste
(Levi-Strauss, Geertz, Agar, Schein, Schoen & Teddlie, Stoll & Fink, Birenbaum)

Atitikties principas ir paslėptas ugdymo turinys (Bowl ir Gintis, 2011)

Kultūrinis kapitalas ir *habitus* (Bourdieu, 1989; Apple, 2004)

Meritokratija (Nash & Young, 1961; Clifton, 2020).

Neoliberali ideologija (Au, 2009; Ball, 2003, 2012; Biesta, 2015; Kincheloe & McLaren, 2011)

Performatyvumas (Ball, 2003)

Hegemonija (Apple, 2004)

Veikmė (angl. *agency*) (Au 2009; Giroux, 2005; Kincheloe & McLaren, 2011)

Kultūra kaip reikšmių tinklas (Geertz, 1973)

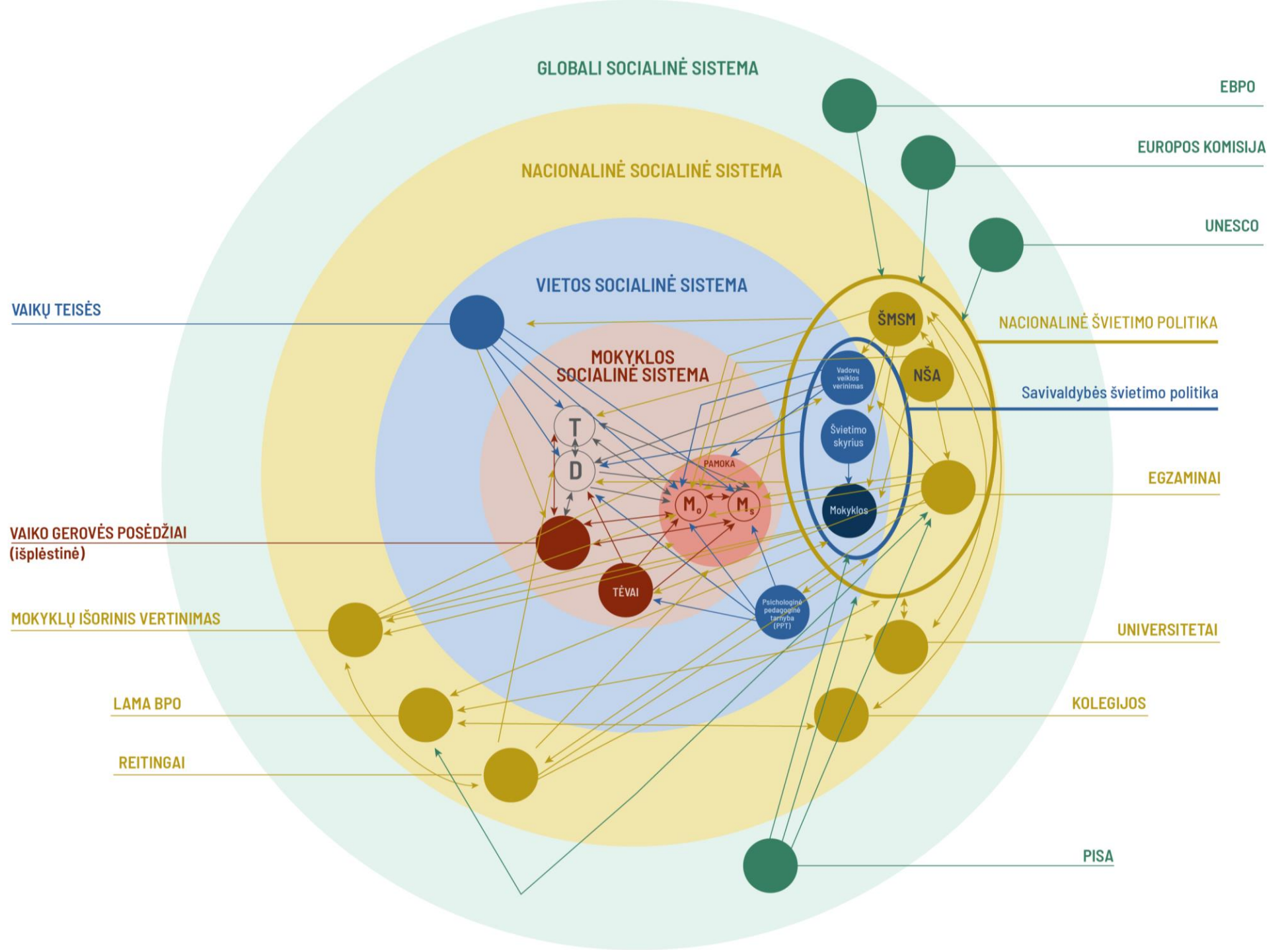
Tyrimo radiniai

Pasakojimas apie „*gimnaziją, į kurią priimami mokytis visokie vaikai*“. Pirmame skyriuje apibūdinama mokykla ir aptariami tyrėjos pastebėti per 15 mėnesių pokyčiai, susiję su bendruomenės narių nuostatomis dėl *Individualios pažangos vertinimo sistemos* diegimo mokykloje.

Įgalinti ar prisitaikyti: ko mokoma ir kaip vertinama? Antrame skyriuje analizuojama gimnazijos kultūra, kaip nevienalytė, sunešta, pasipildanti naujomis ir transformuojanti įprastas prasmes, kai bendruomenės nariai sąveikauja tarpusavyje.

Trečiame skyriuje **Mokykla sistemos rėmuose: tarp pašaukimo ir prievolių** atskleidžiama, kas padeda bendruomenės nariams išlaikyti savo pamatines vertybes ir likti ištikimiems savo vizijai, pašaukimui ir pareigai.

M_s mokiniai
M_o mokytojai
D direktorė
T tyrėja

Tyrimo išvados

- Tyrimas atskleidė esminius Lietuvos švietimo politikos tikslų ir jų įgyvendinimo praktikos prieštaravimus; tikrinant tik siaurą mokykloje ugdomų pasiekimų spektrą, neatliepiami Švietimo įstatymo tikslai.
- Nacionaliniu lygmeniu nebandant ieškoti egzamino alternatyvos, ugdymas mokykloje vis labiau krypsta į bihevizmą ir mažėja sociokultūrinė paradigma grįstų mokymosi ir vertinimo praktikų. Mokymasis testui, rutininių užduočių vyravimas, pažymio sureikšminimas prisideda prie testavimo kultūros palaikymo. Tyrimas atskleidė, kad pasiekimų vertinimą dalis mokytojų supranta kaip jiems suteiktą galią bausti arba apdovanoti.
- Tyrimo rezultatai parodė, kad gimnazijos vertinimo kultūroje bandoma derinti nesuderinamas idėjas, o tai rodo, kad mokytojams trūksta teorinio pasirengimo, kuris suteiktų daugiau pasitikėjimo savo sprendimais apie mokinių pasiekimus, dėl pasirinktų vertinimo būdų pagrįstumo ir tinkamumo tikslams pasiekti.

Tyrimo išvados

- Rinkos poreikis reitinguoti ir lyginti mokyklas, lemia mokyklų skirstymą į prestižines ir neprestižines. Žemas reitingas traktuojamas kaip bausmė mokyklai, o aukštas – kaip apdovanojimas, mokyklai suteikiant prestižą. Taip prestižas susiejamas su ekonomine nauda, visuomenėje diegiamas požiūris, kad prestižinės mokyklos yra tos, kurios gali garantuoti vaikams aprūpintą gyvenimą ateityje.
- Atskleista, kad nacionaliniu lygmeniu keliamos socialinį teisingumą palaikančios idėjos nėra paremtos jų įgyvendinimui būtiniais resursais. Išteklių trūkumą mokyklose iš dalies bandoma kompensuoti mokytojų atsakomybe, atsidavimu ir profesionalumu. Siekiant užtikrinti visapusišką visų mokinių mokymosi poreikius atitinkantį ugdymą būtina užtikrinti pakankamą valstybės paramą.
- Tyrimas parodė, kad Gimnazijos vertinimo kultūros kūrimas, grįstas bendruomenės narių dalyvavimu, telkia bendruomenę siekiant vertinimo kultūros kaitos. Esminė prielaida yra bendruomenės narių sutarimas dėl nuostatų ir vertybių, kuriomis jie grindžia kaitą.

Děkoju už děmesi